

УДК 37.017.92:329.78(477) 19

Соловей Микола Васильович,

кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

**ВІРНІСТЬ БОГОВІ – ДУХОВНА ОСНОВА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В УКРАЇНСЬКІЙ СКАУТСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ «ПЛАСТ»**

У статті проаналізовано основну ідею Пласту – вірність Богові. Це один із трьох обов'язків пластунів, які він обіцяє виконати. Всі випробування, які долає пластун, пов'язані з вірою, з християнськими цінностями і відповідними моральними принципами. Пластун додержує слова, чесний, відповідальний, оскільки досягає духовного зростання з вірою у вищий ідеал правди і добра яким і є Бог.

Ключові слова: Пласт, віра, Бог, ідеал, честь, обов'язок.

Соловей Н. В. Верность Богу – духовная основа воспитания личности в украинской скаутской организации «Пласт»

Верность Богу – одно из трех обязательств, которые обещает выполнить пластун, вступая в ряды скаутов. Все испытания в Пласте связаны с верой, с христианскими ценностями и соответствующими принципами. Пластун – скаут обязан выполнять клятву и законы Пласта, устремляется к духовному совершенству с верой в идеал правды и добра, каковым является Бог. Он держит слово, честен, ответственный, помогает людям, развивает себя умственно и физически. Верность Богу доказывает систематическим трудом, благотворительной деятельностью, ежедневно обогащая собственный опыт и жизнь других людей добрыми делами и мыслями.

Ключевые слова: Пласт, вера, Бог, идеал, честь, обязанность.

Solovey M.V. Faithfulness to God – the Spiritual Foundation of Education of the Person in Ukrainian Scout Organization «Plast»

Faithfulness to God is one of the three commitments Plastun who joined the Scouts promises to fulfill. All tests which Plastun passes are associated with faith, with Christian values and relevant principles. Plastun – Scout oath and must comply with the laws of scouts, rushes towards spiritual perfection with faith in the ideal of truth and good, which is the God. He is honest, responsible, keeps his word, and helps people develop themselves mentally and physically. Faithfulness to God proves systematic work, charitable activities, daily enriching their own experience and the lives of others with good deeds and thoughts.

Key words: Plast, faith, God, ideal, honor, duty.

Актуальність теми. Діяльність скаутських організацій традиційно ґрунтується на ідеї вірності Богові, що спрямовує молодь до осмислення власного буття через опанування його духовною основою, усвідомлення і переживання Бога як творця і благодійника.

Водночас Національна жіноча скаутська організація Великобританії «Girlguiding UK» оголосила про наміри виключити з клятви всі згадки про Бога [9]. Така позиція неоднозначно сприйнята скаутами країни, ставить скаутський рух у суперечність з традиціями та його ідейною основою. Зміна традиційного «...бути вірному Богу і країні (королю, королеві)» на «...бути вірному собі і служити спільноті» фактично змінює ціннісну основу організації, спрямовує її розвиток в контексті іншої парадигми виховання.

Своєчасність науково-педагогічного дискурсу з означеної проблеми зумовлюється ще й тим, що останні події в Україні засвідчили масову соціальну активність під гаслом: «Бог і Україна». Водночас широкий спектр сучасних соціально-політичних і культурних проблем ставить перед кожною людиною складну дилему щодо вибору ідеалу і самовизначення. Вступ до «Пласту» є тим першим усвідомленим кроком, що веде до розуміння і усвідомлення ідеалу. Розгортаючи роботу на ідеї вірності Богові, «Пласт» підходить до розв'язання духовних проблем, пов'язаних з відходом від віри, повертає нас до традицій народу, його генетичної пам'яті, християнських цінностей, моралі.

Аналіз досліджень з обраної проблематики. На початку XXI ст. маємо низку наукових досліджень «Пласту». Це зокрема, роботи І. Андрухів [1], В. Окаринського [10], Б. Савчука [11], О. Сича [12] та інших, у яких розкрито етапи становлення та розвитку цієї організації в Україні. Дослідження С. Диби [5], Ю. Жданович [7], спрямовані на вивчення «Пласту» як особливого соціально-педагогічного явища і суб'єкта виховання та самовиховання молоді на основі цінностей, що закладені в ідейну основу Пласту та методіку його роботи. Міркування стосовно предмета нашої уваги висловлюють протоієрей М. Димид [6], В. Белей-Могікан [2] та інші дослідники.

Розглядаючи діяльність «Пласту» в історико-ретроспективному контексті, зауважимо, що від початку й до цього часу ідея вірності Богові є ціннісною основою виховання і самовиховання сильної, духовно

багатої, моральної особистості на основі віри. На що, власне, й вказував Олександр Тисовський, зазначаючи, що в ... діяльності Пласту нема місця на безбожність чи навіть релігійний індиферентизм [15, с. 44]. «... Як пластуни – писав він, мусимо бути розумними і релігійними, значить не лише вірити, але й знати, бути певними того, що є над нами Бог, якого треба почитати і якому треба бути вірним» [15, с. 171].

Отже, від початку «Пласт» був нерозривний з вірою і вчив молодих людей бути з Богом і поцінувати його як силу, що дає життя, створює основу для відповідних почуттів, вчить бачити красу і духовну силу людини, її нескінченність і єдність з природою як могутнім Божим творінням.

В концепції «Пласту» Бог – найвище добро, в якому вміщується поняття про закон, за яким розвивається людство і який веде до надзвичайно високої, розумної мети, пізнання світу, розуміння природи речей і духу. Водночас, як підкреслював О. Тисовський, знання про світ значно глибші, ніж зміст, який людина вкладає у їх сутність. Люди (вчені, винахідники – Ол. Тис.) «... лише відкривають чудеса на світі, самі ж вони не є чудотворцями» [15, с. 171]. Бог є найвищим добром, до усвідомлення якого має прагнути справжній пластун, пізнаючи «... незбагненого людському розумові чудотворця, неувяного людській думці спрчинника й вислову всіх ідеалів в людській душі, зібраного в ідеалі «добра» [15, с. 171]. При цьому він не вказує, яким шляхом йти до пізнання ідеалу (... як заспокоїти змагання душі до ідеалу – Ол. Тис.). З точки зору засновника «Пласту», члени організації (пластуни і пластунки) вивчають зримий світ і через конкретні справи та служіння церкві удосконалюють себе, усвідомлюють творця як духовну субстанцію в собі, в родині, спільноті.

Наріжними точками, де закладались основні цінності та формувався ідеал людини, здатної йти через самопізнання до себе, до власного «Я», до людей і до Бога, залишається клятва (присяга), яка складалась із трьох основних обов'язків й урочисто звучала: «... Присягаю своєю честю, що робитиму все, що в моїх силах, щоб бути вірним Богові й Україні, допомагати іншим, жити за пластовим законом і слухатись пластового проводу» [13, с. 41].

Вступаючи до «Пласту», молоді люди приймають Бога як найвищу досконалість, що пронизує життя зримає і духовне, усвідомлює одну із головних заповідей: «... Я Господь Бог твій; і хай не буде у тебе інших богів, крім мене» [12]. Отже, в такий спосіб пластун зобов'язується не створювати інших ідеалів, окрім Бога, «... не роби собі ідола» [12], завжди з благоговінням, піднесено вимовляє ім'я Господнє, шанує батьків своїх, є чесним, стриманим, не зазіхає на чуже.

Вірність Богу в контексті пластового закону полягає у їх безумовному виконанні, адже сказано: «... Не думайте, що я прийшов скасувати закон чи пророків. Я прийшов не скасувати, а виконати». Отже, пластун, як особистість, що вірує, не піддає сумніву прийняті закони, дотримується їх і як Христос жертвовно ставиться до виконання взятих зобов'язань. Це глибокий за своєю суттю моральний імператив, який ґрунтується на заповідях, даних Богом у Нагірній проповіді.

За пластовим законом вірність Богові доводилась щоденною працею спрямованою на опанування ідеями «Пласту», оволодінні методами самовдосконалення (... вивчити всі Досі відомі способи як давати собі раду у всяких обставинах – Ол. Тис.) і збагачення власного практичного досвіду добрими справами (... зібрати як найбільше власного досвід – Ол. Тис.). Власне – це є християнський підхід до справ, бо ж сказано: «... Хай сяє Ваше світло перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі справи і прославляли вашого Отця, який на небесах».

Доброчинна діяльність, на думку О. Тисовського, мала бути щоденною справою, виконаною в душі пластового закону (прислужити ся кому чим не будь, заощадити сотик і т. п. – Ол. Тис.) при дотриманні дисципліни і виконання розпоряджень пластової старшини з вірою і у служінні Богу. При цьому кожен пластун живе по честі, виконує взяті перед собою, людьми і Богом зобов'язання, дотримується даного ним слова (пластун є словний – Ол. Тис.).

Словність, в контексті вірності Богу, є фундаментальною цінністю. Адже записано у святому Євангелії: «... На початку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово (Ів. 1:1). Усе через Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього (Ів. 1:3)». Славесні рядки Євангелії відсилають нас до найвишого божого дару – Слова, яке дане як засіб піднесення до Бога, як спосіб збереження його образу і подоби. Слово до Бога – це молитва. Пластун звертається зі словами молитви до Бога у добрих справах і в скорботі, просить благословення і помилування. В духовному розумінні молитва є внутрішнім благодатним налаштуванням у спілкуванні з Богом. Проявляючи вірність Богу, пластун, окрім молитви, бере регулярну участь у Святых Таїнства і чинить це завжди по совісті (пластун є совісним – Ол. Тис.), з почуттям відповідальності виконує будь-яку справу. Це допомагає йому мати відповідну силу духу, щоб осягнути велич творця як втілення Добра і Краси.

Совість є мірою відповідальності за дане слово, за свою поведінку, свої вчинки. Це благородна риса духовної особи, що проявляється в почуттях, переконаннях і сумлінні перед собою, людьми, суспільством і, безперечно, Богом як вищою духовною субстанцією.

Вихована в юності, совість стає надійним і міцним її етичним фундаментом. У зрілі роки людина ці риси розвиває або губить. У старості вона на них спирається або страждає, не маючи етичної опори.

З'явившись нібито непомітно, совість існує в людині все життя, є глибинною ознакою людини, мірою відповідальності і контролю, вказує на вміння формулювати етичні обов'язки, виконувати їх.

Тому й у ставленні до людей Пластун є чемним, увічливим, шанує старших за віком, жінок, власне «...супроти кожного чоловіка, головню супроти старших віком чи урядом і супроти жінок – О.Тис» При цьому ні за яких обставин не принижує інших «...ся чемність не сміє переходити в понижування – О.Тис», прислуховується до порад, виконує накази влади (...послушний своїй пластовій власті (хоч дозволяє ся на критику приказу, але щойно по його сповненню) – О.Тис). У контексті вірності Богові ці якості особистості, які виховує пластун, ми співвідносимо з Декалогом, котрий своїм ідейно-філософським змістом проявляється у ставленнях до матері, батька, людини в цілому. Цей християнський імператив спрямований на моральне життя серед людей з вірою у силу Бога, його Славу.

Отже, опанувавши глибинним змістом десяти заповідей, пластун сміливо йде на захист честі й моралі, ідейних поглядів, боронить інших при загрозі здоров'ю чи життю (Поміч дотичить лиш справ моральних, ідейних та загроженню здоров'я й життя – Ол. Тис.). Проте, коли під загрозою власна честь, він як цілісна особистість має проявити терпимість і внутрішню духовну рівновагу (...оскільки не є спонуканий безпосередньо боронити свого життя – Ол. Тис.) та клопотати перед старшими керівниками розглянути справу і визначити міру вини і відповідальності кожного (... і справу віддати під суд пластової старшини..., щоби честь зобидженого була вповні привернена – Ол. Тис).

В особистому житті завжди прагне до самовдосконалення у різних сферах життя і духовної діяльності. Адже, як зазначає Г. Ващенко: «...В початку буття було єдине. Він був один. І відчув бажання: «я хочу обернутись у множинність і творити» [3]. Отже, досягнувши поставленої мети, молода людина не зупиняється, обов'язково творчо підходить до вирішення добродійних справ, бере більш складні зобов'язання (...коли осягнене вищої цілі вимагає доконче чогось іншого – Ол. Тис.) для розвитку власної досконалості. Шлях же до цього пролягає через випробування, боротьбу, терпимість, пізнання досконалості Бога. «... Досконалість Бога є досконалість нашої душі, але Бог володіє нею безмежно. Це океан, із якого ми маємо лише декілька краплин. Ми володіємо деякими пізнаннями, деякою добрістю. В Бога все це існує повністю» – наслідуючи Декарта і Лейбніца, стверджує Г. Ващенко [3, с. 54].

Повчальною у цьому є історія народження заповідей, коли земля тремтіла від розлогого грому і в гуркоті розгніваних стихій Бог піднявся над безладом і промовив: «...Блаженні злиденні духом, тому, що їх є царство небесне... Блаженні гонимі за правду, бо їх є царство небес... «і так далі за Євангелієм від Матвія [9, с. 29]. Тут у змісті проповіді глибокий сенс і спрямування до змагання за духовну досконалість.

Водночас пластун має чітко усвідомлювати свою тілесну природу, її фізичну значимість, дбати про красу, власне здоров'я (шанує і плаче своє здоров'я – О. Тис), тому не палить, не вживає алкоголю і отруйних речовин (тож не вживає ніяких отрут, передовсім не п'є алкогольних напоїв і не курить тютюну – О.Тис).

Та все ж у турботах про особисті, тілесні цінності (базові потреби): «Пильуйте й моліться, – каже Христос учням, що зморено заснули під час його страждань в Гетсиманському саду, – бадьорий-бо дух, але немічне тіло!» (Єв. Марка, розділ 14, ст. 38.), [3, с. 44]. Отож, духовна людина має панувати над своїм тілом, пристрастями, шкідливими звичками, бути чистою духовно, адже сказано: «...Блаженні чисті серцем, бо вони будуть бачити Бога» [9, с. 29].

Осяяний духовним знаменням, пластун – завжди оптиміст. Навіть у найскладніших обставинах не втрачає бадьорість духу, сповнений добрими думками, позитивним баченням розвитку подій (...все доброї гадки й веселий навіть в найтяжчих обставинах – О.Тис). Обов'язково з повагою і пошаною ставиться до матеріальних і духовних благ, створених людьми, попередніми поколіннями, ровесниками (... поважає все, що повстало працею інших та є віддане на ужиток суспільності).

Отож, щоденна праця шанується (.на кожному кроці мусить бути безумовно пошанована – О.Тис.) як найважливіша цінність, невід'ємна складова активного духовного життя і особистого сумління. Духовність, що формується з вірою, стає тим моральним імперативом, на якому балансують проблеми буденного і вічного. Вірність Богові, як практична складова спрямовує молоду людину на прийняття духовного християнського ідеалу, що пронизує усе життя і проявляється у самовдосконаленні як руху в Абсолют простору і свободи задля служіння на боці добра і справедливості.

Висновки. Отже, українська скаутська організація «Пласт» займається вихованням молоді людини на основі ідеї вірності Богу. Від початку ідея вірності Богові розглядалась як її філософська основа. Бог у контексті «Пласту» уособлює добро як вищий ідеал. Сама організація, навчаючи вірі Богу, не навчає жодної конкретній релігії. Це, як писав О.Тисовський, справа церкви. Завдання «Пласту» в тому, щоб через усвідомлення і переживання Бога стати духовно досконалою і морально відповідальною людиною. Шлях цей пролягає через випробування, подолання труднощів, здійснення благодійних вчинків.

Наявність в її системі ідей, принципів, близьких, а інколи й зовсім ідентичних до християнських, засвідчує її значимість в духовному вихованні. В контексті нових проявах сучасності «Пласт» є відкри-

тим об'єктом для наукових досліджень, прикладом наслідування не тільки на організаційному рівні, а й в ідейно-філософському і соціально-педагогічному сенсі.

Література:

1. Андрухів І. «Українські молодіжні товариства Галичини: 1861–1939 рр.. (Короткий історичний нарис) / І. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1995р. – 72 с.
2. Белей-Могікан В. Релігія і виховання в Пласті / Василь Белей-Могікан // Календар «Просвіти» на 1994 р. – Ужгород : ВВК «Патент», 1994. – С. 57–59.
3. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава : Ред. Газ. Полтавський вісник : 1994. – 191 с.
4. Віфлеємський вогонь миру – [Електронний ресурс] // Режим доступу: www.vohon.plast.org.ua
5. Диба С. Ціннісно-нормативна основа діяльності у скаутській організації / С.Диба // Рідна школа, 2003. – №1. – С. 25–27
6. Димид М. Релігійне виховання в Пласті. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://risu.org.ua/index/exclusive/kaleidoscope/3392/>
7. Жданович Ю. Особливості виховання дітей у Пласті. / Ю Жданович // Рідна школа, 2001. – № 10. – С. 41–43.
8. Звіт дирекції академічної гімназії за шкільний рік 1912/13 І. Др. Олександр Тисовський – Пласт в українських школах. II. Урядова часть – Директора. Накладом наукового фонду у Львові, 1913 з друкарні наукового товариства імені Шевченка. – [Електронний ресурс] // Режим доступу :<http://www.plast.org.ua/about/history/beginningofplast/drot1965/>.
9. Євангеліє від Матвія // Новий заповіт. Відновлений переклад. Служіння «Живий потік» і Уїтнес Лі. – 1998р. – С. 28–174.
10. Європа: Британський рух скаутів. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: pravoslavnews.com.ua/massmedia/britania_skauty_bez_Voga/
11. Основи православної віри (короткий катехізис) Свято-Успенська Почаївська Лавра. – Почаїв. – 2009 – 80 с.
12. Окаринський В. Український скаутський рух (1911-1944) Автореф. 07.00.01. / Володимир Михайлович Окаринський. Київ.: 2001. – 19 с.
13. Савчук Б. Український Пласт (1911–1939). / Борис Савчук – Івано-Франківськ, Лілея-НВ, 1996. – 264 с.
14. Сич О. Пласт: нарис витоків, історії, сьогодення. / О. Сич // Івано-Франківськ. Лілея – НВ, 1996 – 76 с.
15. Тисовський О. Життя в Пласті. Посібник для українського пластового юнацтва. П'яте видання. / О.Тисовський. Львів.: 2006 – 551 с.